

Derzsy-Ben Ond

Bizánc

A szőke, ónszürke ábrázatú férfi a rafiázó traktor pótsúlya és első vég-lehajtása között térdepelt, úgy tűnt, csontjai felpuhultak, mintha nem is túl rég ereje életével együtt elszállt volna, a környezet még nem vetette ki létezésének nyomát, ám kifürkészhetetlen ok miatt, meg-megmoccanó feje elárulta, hogy eszméleténél van. Jobb karját vállig roncsolta a forgódob, a sebész, akinek a két mentős átengedte a terepet, készült, hogy szikével elvágja azt a néhány izomcsíkot, ami a szerkezethez kötötte. Csontpéppel keveredett fekete vér apró zsebekként rétegeződött a karcos fémen. A Madárember érkezett elsőnek a balesethez, megitta a gépkezelőt, amíg még tisztának látta a szemét, közben mesélt a vágjáról, hogy működhethének a szélmalomok, őrlők hoznák a gabonát, ahogy a régi időkben, és végre, akinek ez a vágya, „forgolódhatna a lisztporos emberek tömegében”. Tolmácsolta a látványt is, amit a férfi nem láthatott: zavartalan ég legelőjébe bele-belekapdostak a felcspeszelt, szélöblögette ruhák.

Amikor odébb kerekedett, a tó hullámpendelyén már a fény villódzó pengéje volt a paszomány. Vízcsücsök mint óriás szerkezet fogaskerekei járták a kanyarulatot, az öböl előtt kimúlt mozgásuk, fénypikkelyeikbe fűz árnya kaszált. Leszállt a járgányáról, kiterjesztette tollingét, kakasfarkát illegette, figyelte, ahogy a habos víz sisteregve elkeni a nyomát. A csend húrja, ami

a fülében pendült, mint a felajzott íj, a súlya összébb szorította bordakosarát. Nehéz lett lélegzete.

A következő öbölben a hullám felkavart iszapot lötytyintett a partra, sziszegett, ahol átcsapott néhány akadón. Az avar alján széltől felrettent pernye rászitált a zsugorodott fűre. Két hét óta tartó hőségben karcosodott a por, megállapította, hogy üvegzenésű lett a határ. Beton égetőbe öntött gyom nyár óta félakkorára gunnyadt. Gabonában kötekedő szél elkóválygott, száraz horpadásokon csukladozott. Távoli visszhang zihált, feltornázott motorbögés ráacsargott. Műszakvégi üzemi láрма elhalón tipegett.

Ahol az erdő csápjai elértek a szőlőtáblák négyzeteihez, gázló sekélylett. A Madárember átlépdelt rajta, és a szilvafasor árnyékában az Ashton-kalapos bandukolóhoz csatlakozott.

– Itt is vagyok.

– Késett. Tudja, hogy annakidején milyen feltételekkel vállaltam.

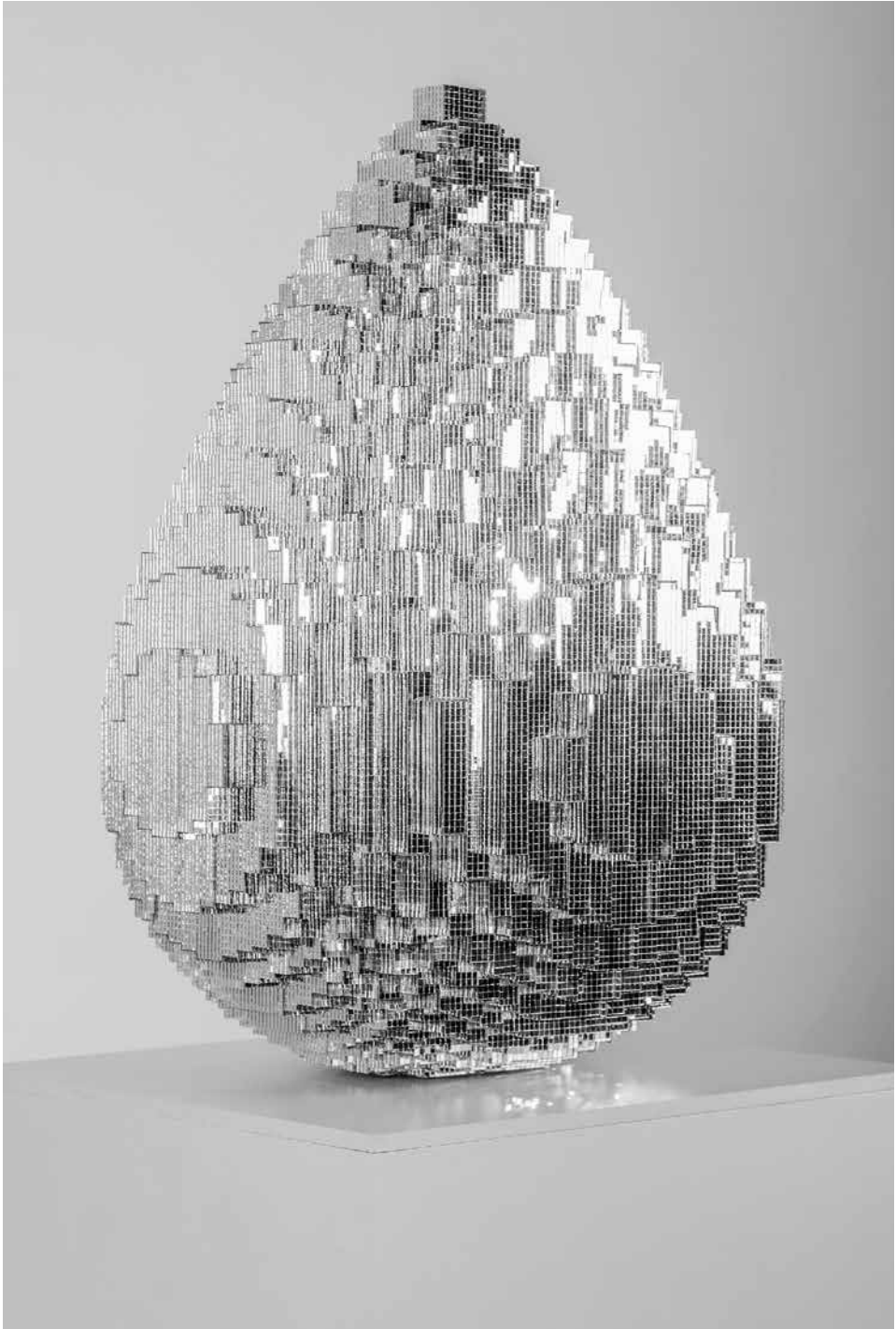
– Mentségem van. Üldögélő Úr beszédes kedvében volt. Megtudtam, hogy az utolsó munkahelyén barista volt. Nem gondoltam, hogy emberekkel foglalkozott. Nem rá vall. Mintha csak egész életében a világ múlásán merengett volna. Úgy képzelem, hogy amikor letelik az ideje, behúzza a függönyt, lehever az ágyára, és agyó!, nyugodtan várja, hogy az a pár perc, ami még hátravan, leperegjen az életéből. Azt kérdezte: „Az írek miért beszélnek

anglicsányul?” „Mert ott ez a nyelv dívik”, mondtam. „Jó hülyék lehetnek”, felelte. Nem tért napirendre felette. Továbbra is azt hajtogatta, hogy egy országban, ahol nem anglicsányok élnek, miért povedálnak anglicsányul?

Olga Lajos, amikor négy éve elérte a nyugdíjkort, nem gondolkozott, hogy a Pszichológiai Tanszéken, ahol megváltozott tudatállapotokról adott elő hallgatóinak, még egy kurzust vállaljon. Belefáradt magyarázataiba. Jó évtizede nem történt jelentős felfedezés értekezései témáiban, motiváció és szellemére ható megújulás nélkül pedig értelmét vesztette, hogy katedrán szónokoljon. Egyre kedvesegettebben állt a diákok elé, kollégáit pózosabbá tett a rutin, ő épp a maníroktól irtózott a leginkább. Kapuján meghagyta a „Klinikai szakpszichológus, adjunktus” táblát, de már a magánpraxist is feladta, rendelésekor sem tudott energiával töltekezni, az emlékek, amelyek befogadására több mint egy emberöltőt szánt, ugyanazon az életmodell köré fonódtak. A lánya féltette a bezárkózástól, biztatta, hogy ne mondjon le teljesen a gyógyításról, legalább heti négy-öt órát áldozzon mások problémáira.

Egyik kurátor hívta fel figyelmét Gyűszű Gyulára. A hajlott, bicegő hajléktalan semmiféle riogatással nem lehetett rávenni, hogy elkotródjon, madárjelmezben flangált az utcákon; amúgy teljesen ártalmatlan, fűzte mondandójához az alapítványi tag, és kérte, hogy vállalja el a kezelését. Önkormányzat állná a cechet, bár szokásosnál jóval alacsonyabb díjazást tudnak csak kiszámlázni. A Madárember vezetőkes víz nélküli kalyibához is jutott, amit temetőben kidobott cserepes növényekkel ültetett

körül. Hamarosan székeket farigcsált, lebegő alakokat ábrázoló domborművek kerültek ki a keze alól, mindegyikük ujjából név formálódott. A legtöbb ülőke rétegelt háncsból készült, azonban némelyikre görögkereszt-mintás selyemszövethuzat került, abba vegyített aranszálból újabb név szövődött. Olga ismerte Gyűszűt, látta már szaladgálni a téren. Könnyen nemet mondhatott volna a felkérésre, viszont a megkeresés elfojtott vágyát lobbantotta lánggra: esettanulmányt még sosem publikált, Gyűszű életútjának lejegyzése méltó lezárása lehetne tanszéken eltöltött éveinek. Korábban már dédelgetett hasonló tervet. Megbetegedő munkatársa helyett kezdett foglalkozni egy dadogókból álló csoporttal, azt remélte, sorsuk feltáráásával megalapozhatja hírnevét. Hallott Ringa Zuárdról, aki majdnem forradalmat indított el gyújtó beszédével. Ringát a Diogenész Beszélő Kör vezetője kísérte egy dadogókból álló gimnáziumi osztályba, hogy megossa velük megszabadulásának történetét. „Jogotokban áll nem megszólalni”, szilajlott. „A némaság becsülni való tulajdonság. A dadogás áldás.” Elment az esze?, hüledezett Olga, amikor értesült eretnek szavairól. Miféle féleszű állítana ilyet? Aztán minden másképp alakult, mint amire számított, képtelen volt feloldani a tagok között feszülő ellentéteket, végül csalódottan engedte át a feladatot egy gyakorlott terapeutának. A legtöbbjük nem szerzett diplomát, idegen országban él, alantas munkákkal beérve tengődnek, magányosak, természetesen, közülük a legvisszahúzódozóbb fiú ugyanúgy dadog, de valahogy túlrendült rajta. Hogy lehetséges? Vajon nőtt utálata az emberek iránt, vagy a

Narcissus 1

szeretete lett nagyobb? Az egyikük összejött azzal a lánnyal, aki elképesztő ravaszsággal leplezte beszédhibáját.

Gyűszű viszontagságainak dokumentálásával bepótolhatja, amit a sors megtagadott tőle. Ferenczi *Egy kakasimádó fiú pszichoanalitikai vizsgálata* inspirálta, jóllehet visszaköszönnek benne a pszichoanalízis toposzai – elfojtást, kasztrációs fenyegetést, indulatáttételt, az apa iránt érzett dühöt, ösztönént, az ősökhez való ambivalens kötődést idéz meg írójuk. Kezdetben sok feljegyzést készített, de amikor felismerte, hogy Gyűszű beszámolói jobbára kitalációk, a családjáról pedig, bárhogy igyekezett, semmit sem tudott meg, fárasztani kezdték az ülések. Ha friss végzősként újrakezdhetné, nem bűvárolna annyit a szülő-gyerek kapcsolatban, a kora gyermekkor lenyomatait sem tenné személyiségfejlődés pillérévé. Egy ideje abban hisz, hogy a korábbi életek tettei, gondolatai a születésláncolat egyes pontjain karmaként meghozzák gyümölcsüket. Ha kifejtené, sutba dobhatná mindazt, amit szakterületén felépített. A terápiát nyár óta a szabadban tartja, összekötheti sétaival, így gyorsabban előkészíti, hogy végleg megváljanak egymástól.

A tér köldökén görbedő Dárdavetőtől letértek a temetőkerítés téglagyűrűjéhez. Keskeny szablyaforma út metszett az erdőszegély cakkjába, a séd zagyva habkontyával megfövegelte a töreket. Zölden olajló ég a lombokon túl szalagosan horgadt, magára vette az árter mintázatát. A dudorodó dombot úgy keretezte fény, mint szűk állás a ló tomporát. Árvatag pince bújt a süpedésben, odarittyentett bádognób a sarkán nyeklett. Patakmeder fölé hajlított kóka híd sáros szivárgásra rotyyant.

A Madárember macskabajusszal piszkálta a fogát, fogselyemként is használta. Ahányszor felszökkent, nyiszszant a cipője sarka. Olgán csüggedés vett erőt, képtelenség, hogy egy órán keresztül elviselje a figura locsogását. Otthon Winand Gábor gödöllői Királyi Vároban tartott előadóestjének hallgatását szakította meg, azóta mind erősebben az odahagyott zongorakiséretes bop fantáziákra vágyott. Legutóbb azért utazta át a fél kontinentst, hogy Al Jarreau-t láthassa színpadon.

A Madárember elemekből összerőtt lapos faépületre bökött, amely úgy hatott a hegyes födémű nyaralók sorában, akár egy kicsorbult fűrészfog.

– Lep Dózsa régen itt tanyázott – taglalta. – Ez volt a faterja faterasza. Ma Gyorsgyalogló klub, azt hiszem. Néha homokból várat építtek a sarkában. „Nem visszataszító, amit ürít a ló”, szövegelt Dózsa. Illusztrálta is ez a kópé, mert felmarkolt az útról egy egész friss gombócot. Minek megfogni? – tudakoltam. „Az emlékek miatt”, közölte, aztán szemléltette a világ legrendább evésmódjait, amiket baktatva is elkövetethetnek: csöves kukorica rágcslását és fagyinyalást tölcsérből. – Olga kurtán elköszönt.

A következő héten a Madárember, miközben a találkozójukra karikázott, tandemet hajtó fiatal pártól elkunyerálta a kormányra erősített „Friss házások” feliratot. Zizegő vadrozs szállakon habókos fuvallat ropta. A szél a házak közül tolult, útjába állt bodzabokron karimátlan kalap csökönyödött. Rozsdafarkú a nádtetőn ugrált, felvert rovarokat kapdosta; egy elszabadult lécc kerepelt. A Madárember simítózáras tasakban kétrét hajtott bugyit hozott.

– Nappalijában láttam a CD-gyűjteményét, gondoltam, örül az ajándéknak. 1983-ban Tom Jones lábaihoz hajították a framinghami Chateau de Ville vacsoraszínházban, legalábbis a bilétáján ez olvasható. Már tizenkét év telt el, hogy slágerlistán szerepelt volna, folyamatosan hanyatlott a karrierje. De a nők továbbra is imádták, szokásba jött, hogy fellépéseire bugyit hozzanak. Nyilván ez is vadonatúj, erre az alkalomra vásárolták. A takarító szedte össze, s mivel Tom nem vele itatta fel a homlokát, mármint nem a söprögetővel, nem is került sokba. Tessék.

– Vigye el, nincs rá szükségem.

– Nem szereti Tom Jonest? Én is csak a Mr. Jones albumát kedvelem.

– Csak vigye el.

– Pont a lánya mérete. Csak mondom.

Olga háromszor nősült és vált el, egyetlen gyereke az első házasságában született, jó ötletnek tűnt, hogy keresztnévnek vezetéknevét adják, amivel, Olga ezt feltételezi, lányuk mai napig nem békült. A két fiút a második felesége hozta, sosem került közel hozzájuk, tíz éve egyiket sem látta, bár alighanem tavaly a kisebbikkel futott össze a taxiállomásnál, épp a kocsi sorok közt furakodva tért ki előle. A lánya hamar önállósodott, úgy tűnt, bonyodalmak nélküli lesz élete, azonban időről időre váratlan érzelmi zűr mindig kitérítette. Két éve vele lakik, holott harminchat éves, egy hosszú viszonyból menekült hozzá, azóta képtelen kitörni letargiájából. Olga azt hitte, idővel megoldódik a nyelve, képessé válik érzéseiről beszélni, csak hogy újabb hullámvölgy követi a korábit, visszatér a depressziója, vannak jó és rossz periódusai, utóbbi a több, nyil-

vánvalóan küzd a lehangoltság ellen, a konyhában pepecsel, aztán csak turkál az ételben. „Turkál az életben”, szűrte le az apa magának. Tucatnyi mesekönyvét adták ki, de gyanítja, hogy mióta nála él, semmit sem írt, napokra begubózik, Olga elképzeli, hogy csomó fura alakkal csetel, s már nem biztos benne, hogy ne tudnák ártó szándékkal lépre csalni. Felolvasóestekre hívják, ösztöndíjkból még nem fogyott ki; kibökte, hogy terjedelmes fantasyt ír, változatosság annyi mese után. Amikor a Madárember egyik ajándékba hozott székkreációját Olga visszautasította, a lánya a védelmébe vette.

„El kellett volna fogadnod, apa.”

„Szó sem lehet róla! Betegtől az óradíjon kívül nem fogadunk el semmit.”

„Akkor nem páciensek, apa?”

„Ott egye meg a fene!”

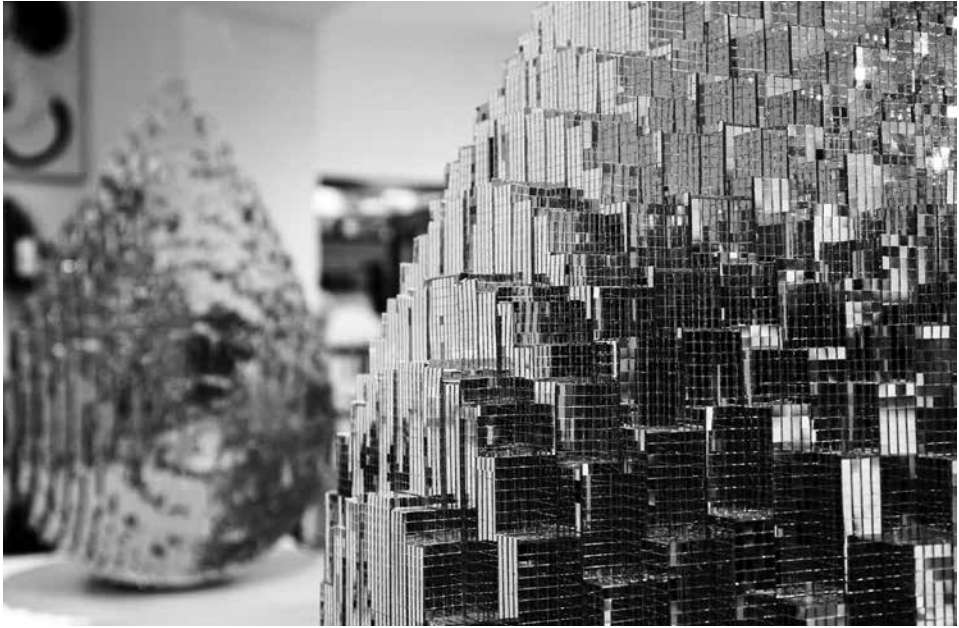
Miután tanulmánya újabb fél oldalával végez, szkájpon lediktálja a lányának, aki laptopján átfogalmazza, és másnap kinyomtatva elérakja a javított szöveget. Néha kikerekít egy mondatot, újabbakat is beír, máskor Gyűszű képzelgéseivel kitágított bekezdéseket javasol. Olga ellenvetés nélkül elfogadja a változtatásokat, bővítésekre tett ajánlások már szkeptikussá teszik, végül beadja a derekát, terjedelmesebb változatot körmöl. A lánya leleményesen fogalmaz, még ha a meséin nem is látszik, irodalmi dolgozataira jelesnél a gimnáziumban sem kapott rosszab-
bat. Olga frappáns lezárást szeretne, a konklúzió magában foglalná, hogy a terápia hatására Gyűszű élete rendeződött, felhagyott képzelgésével, többé nem élösködik, hanem őt szipolyozzák, kétkezi munkát végez, színes élete kiszürkült, boldogtalanul sodródik a vég felé. Heuréka!

Amikor Gyűszű ellenállt a hipnózisnak, Olga a szabad asszociáció módszerét alkalmazta. Azokban a hónapokban összegyűlt jegyzeteiből bogarászott a lánya, bepirosozta azt a részt, amikor Gyűszű Szabó Hajnalkát emlegette: a 21 évvel korábban (1999-ben) Nemesgulács és Káptalantóti között emelt keresztjére szállt papagáj sokáig elgyönyörködtette. Olga Olga bejelölte a székekre vésett nevek kommentálásait, majd elutazott, s amikor három nap múlva megjelent, mindentudó ábrázattal számolt be felfedezéseiről. Szerinte Gyűszű felbukkant Márianosztra börtöntemetőjében, megfordult Gyöngyös hányaveti szegényparcellájánál, végigjárta Bakonybél apácasírait. „A székek az egykor élt személyek megtestesítői”, boncolgatta. „Velük osztja meg gondolatait, nehéz sorsukkal azonosul, talán mert azt hiszi, azok megértenék.” Apját nem hozta lázba eszmefuttatása. „A halottakat képzeletével megragadta”, világított rá, „és kreált hozzájuk egy történetet”. Amikor sétálni indult, eldöntötte, hogy a miértekre az írásában megadja a választ.

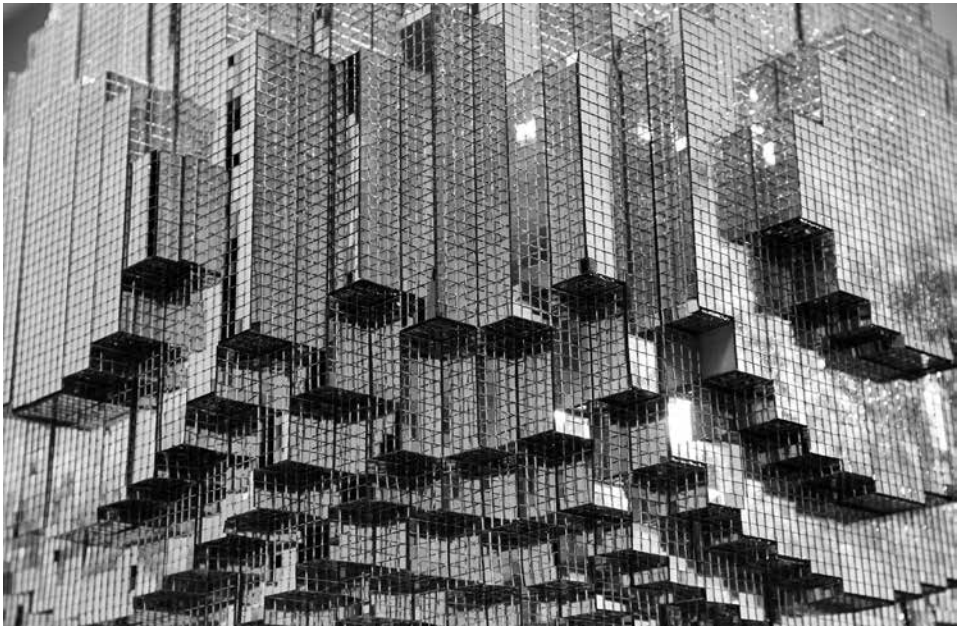
A Madáremberrel legutóbb kavicsal díszített lépőköveken járt. Plüssoroszlánt cipelt a hóna alatt, acélkarikás pápaszem nyergelte a játék orrát, hátán felfeslett a hímzés: Nézd az alvó oroszlánt. Milyen könnyű és elegáns. Dominikai dobos játszott, olyan bő ingben, mint egy ejtőernyő.

Az öregember, mióta megállt előtte, képtelen abbahagyni a harákolást. A pad, ahonnan a Madárember elszőkellt, sirályürülékkel telt: fehér festékfejek két hosszanti repedés kottavonalán. Otthon Olga utánozta. „De miért nem farigcsálsz a boltoknak is székeket?”, faggattam. Megbillent, karját megtöretve felfelé szúrta a könyökét, a Madárember hangján: „Ezekkel a szárnyakkal?” Évek óta először látta a lányát nevetni.

Két nappal később a Madárember ajtaja elé sorakoztatta székeit. Mögötte a dülledt, kettéporciózott hegy, akár háttal leborult faros asszony, kankalinós mezőcsik a rokolyája, hantós erdő-sáv a csizmaszára. Első sorba állította kedvenceit, Üldögélő Urat, Tintát, a Kócoslányt, mellettük Pelcz Borbála, Szabó Hajnalka, Glemm, Henye Visi, Oble Jámbor, Lep Dózsa. Egészen meghajolt, biccentett minden egyes székeknek, szemöldökéhez érintve az ujját hegyezte a fülét, hall-e beszédet, majd a faragványait, egy kivételével, felhalmozta a szobája felében. A bejáratnál maradt széket másnap biciklin szállította az adjunktus házához, kívülről figyelte a virágait locsoló öreget. Amint Olga ránézett, felkapaszkodott az ülőkére, s lebbentett a karjával. Olga feléje spriccelt, lánya az emeletről vízipisztolyból lőtt, a labdarózsát sem találta, s amikor becsapódott az ablak, Olga szentségelve kilépett elázott cipőjéből.

Narcissus 2

Narcissus 3